

Bibliotekens internationella manifest

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

unesco.se

Svenska Uneskorådet
Swedish National
Commission for UNESCO

Svensk
biblioteksförning

S VÄRLDSATLAS

Bibliotekens
internationella
manifest

Grafisk form: A. Olas
Foto omslag: Elisabeth Ohlson Wallin
Foto: Fredrik Hjerling
Översättare: Anna Strandberg, samtliga texter utom en
Jan Ristarp, IFLA:s förklaring om bibliotek och intellektuell frihet

Bibliotek och intellektuell frihet

Svensk biblioteksforening publicerar nu i samarbete med Svenska Uneskoradet för första gånge alla biblioteksmanifest samlat och i svensk översättning.

Kort efter andra världskriget antog FN:s generalförsamling den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. När stora delar av Europa fortfarande låg i ruiner utvecklade FN-organet Unesco artikel 19 i den allmänna förklaringen genom att 1949 anta ett folkbiblioteksmanifest i samarbete med IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions). Världens länder gavs ett gemensamt uppdrag att tillhandahålla medborgarna fri tillgång till kunskap och information genom att bygga upp allmänna bibliotek.

Sedan dess har IFLA tillsammans med nationella biblioteksforeningar fortsatt att utarbeta manifest för att tydliggöra de principer och värdegrunder bibliotekens verksamhet baseras på. Tillsammans lyfter de fram bibliotekens betydelse för mänskliga rättigheter, samhällsutveckling, forskning, bildning och demokrati, fri tillgång till information och åsiktsfrihet samt betydelsen av att värna användarnas personliga integritet. Flera av manifesten rekommenderas av Unesco. IFLA har även tagit fram etiska regler för bibliotekarier och informationspecialister och en förklaring om bibliotek och intellektuell frihet. Dessa texter belyser bibliotekens bredd, betydelse och uppdrag.

Bibliotek är en resurs som ger alla fri tillgång till information, kunskap och kultur och som inspirerar till att ta del av det. Därmed ges möjlighet att använda sin demokratiska rättighet att utvecklas, tänka, tala och skriva fritt. Svensk biblioteksforening vill se en värld där alla människor har tillgång till bibliotek i livets olika skeenden. Därför driver vi på för angelägna bibliotek av högsta kvalitet och arbetar för att öka kunskapen om bibliotekens uppgifter och funktioner. Som medlemsburen organisation är vi ett nav för alla med engagemang i och intresse för att förklara, utveckla och agera för bibliotek. Våra medlemmar är de främsta experterna på biblioteksverksamhet och genom olika kun-

skapsmaterial, som den här skriften, vill vi stödja deras professionella utveckling och biblioteksutvecklingen i Sverige. Syftet med skriften är att stimulera till diskussion och tillämpning av texterna för att bidra till att biblioteken ännu tydligare ska kunna fullgöra sitt uppdrag för det demokratiska samhällets framväxt.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Niclas L.' with a long horizontal stroke at the end.

Niclas Lindberg
Generalsekreterare
Svensk biblioteksförning

Unesco och biblioteken

Ibland påminner Unesco om den gamla historien om hur svårt det är att i ett mörkt rum beskriva vad en elefant är – för vissa länder är Unesco där vetenskapssamarbeten initieras, för andra är organisationen något som arbetar med att "bevara gammal kultur" och för andra är Unesco det FN-organ som arbetar med programmet Utbildning för alla och för att uppfylla FN:s millenniemål - och Unesco är allt detta och mer!

Unesco är en mellanstatlig organisation, d.v.s. det är länder som är medlemmar och det är länderna som i stor utsträckning genomför vad man tillsammans bestämt. Unesco har olika vägar till kontakt med medlemsländerna: först och främst regeringarna som finansierar och fattar beslut, men också Unescos unika nationalkommissioner (i Sverige Svenska Unescorådet) som fungerar som broar mellan Unesco och medlemslandet och nätverk där experter samverkar. Till detta tillkommer nätverk av frivilligorganisationer (non-governmental organizations, NGO:er), där många är aktiva inom kulturområdet, som t ex IFLA, "biblioteks- och informationsproffsens globala röst".

Många svenska bibliotek har med stor fantasi och på nya kreativa sätt genom åren uppmärksammat Unescos Världsbok- och upphovsrättsdag den 23 april - the World Book and Copyright Day - och uppskattat att Unesco gett boken och biblioteken en alldeles egen dag! Eftersom Unesco inte är en finansierande institution så är en av dess viktigaste funktioner att fungera som en plattform för möten mellan länder och organisationer.

Unescos medlemsländer förhandlar fram gemensamma förhållningsätt och regler i normativa instrument som deklARATIONER, rekommendationer och konventioner där *konventionen* har den starkaste rösten och en *rekommendation* är en svagare normativ text. En *deklaration* har ingen legal status men kan ses som en opinionsyttring från t ex en ministerkonferens. IFLA har valt att kalla sina texter om bibliotek för *manifest* och när vi i Sverige har arbetat med dessa har vi valt att kalla dem "idédokument" för att visa vilken funktion de kan ha.

Vissa dokument som IFLA antagit har sedan tagits upp på Unescos generalkonferens (där alla Unescos medlemsländer möts) och där har Unesco ställt sig bakom texterna och uppmanat medlemsländerna att anta och sprida dokumenten.

I ett närliggande område har Unesco arbetat fram "Media and Information Literacy Curriculum for Teachers" - den digitala utvecklingen gör att vi måste ha nya definitioner för vad som är läskunnighet, en utveckling som ju också är tydlig i manifestet om digitala bibliotek och i internetmanifestet.

En av de frågor Sverige driver i Unesco är yttrandefrihet och rätten till att ta del av information - frågor som inte enbart rör Unescos arbete med press- och mediefrågor utan är lika relevant inom alla Unescos områden; utbildning, forskning, kultur och kommunikation.

I Unescos stadgar står det att organisationen ska värna "*det fria utbytet av idéer och kunskap*" och här är naturligtvis biblioteken omistliga! Var om inte på bibliotek skulle det fria flödet av information och utbyte av idéer och kunskap ha sina starkaste försvarare och sin tydligaste fasta form? I bibliotekslagen, som trädde i kraft 2014 syns samma tänkesätt, när den uttrycker att bibliotek i Sverige ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Vi på Svenska Unescorådet är väldigt glada över IFLA:s samarbete med Unesco och för att Svensk biblioteksförning tagit initiativ till denna publikation med IFLA-texter som vi tror och hoppas ska bli till stöd, glädje och inspiration runt om i bibliotekssverige!

Mats Djurberg
Generalsekreterare
Svenska Unescorådet

Innehållsförteckning

Förord Svensk biblioteksörening	3
Förord Svenska Unescorådet	5
IFLA:s/Unescos folkbiblioteksmanifest	11
Glasgowdeklarationen om bibliotek, informationstjänster och intellektuell frihet	17
IFLA:s manifest om bibliotekstjänster för personer med läsnedsättning	21
IFLA:s/Unescos manifest om mångkulturella bibliotek	25
IFLA:s manifest om öppenhet, god styrning och korruptionsfrihet	31
IFLA:s internetmanifest	37
Alexandriamanifestet om biblioteken och informationsområdet i praktiken	43
IFLA:s/Unescos skolbiblioteksmanifest	47
IFLA:s/Unescos manifest om digitala bibliotek	53
IFLA:s manifest om biblioteksstatistik	59
IFLA:s etiska regler för bibliotekarier och andra informationsspecialister	65
IFLA:s förklaring om bibliotek och intellektuell frihet	75

IFLA:s/Unescos folkbiblioteksmanifest

Frihet, välfärd, samhällelig och personlig utveckling är grundläggande mänskliga värden, som bara kan uppnås genom att medborgarna är välinformerade och ges möjligheten att utöva sina demokratiska rättigheter och spela en aktiv roll i samhällslivet. Medborgarnas aktiva deltagande och en demokratisk utveckling är beroende av en fullgod utbildning samt en fri och obegränsad tillgång till kunskap, tankar, kultur och information.

Folkbiblioteket som lokalt kunskapscentrum utgör en grundförutsättning för ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och en kulturell utveckling för den enskilde och för olika grupper i samhället.

Unesco vill med detta manifest uttrycka sin tilltro till folkbiblioteket som en levande källa till utbildning, kultur och information och som en viktig aktör i människors strävan efter fred och andlig utveckling.

Unesco uppmanar därför myndigheter på nationell och lokal nivå att stödja och aktivt medverka till en utveckling av folkbiblioteksväsendet.

Folkbiblioteket

Folkbiblioteket ska som lokalt kunskapscentrum göra all sorts kunskap och information lätt tillgänglig för sina användare.

Folkbibliotekets tjänster är till för alla, oberoende av ålder, etnisk tillhörighet, kön, religion, nationalitet, språk eller social status. Speciellt anpassade tjänster och material ska finnas tillgängliga för personer som av någon anledning inte kan utnyttja det ordinarie utbudet, exempelvis människor som tillhör en språklig minoritet, har funktionsnedsättningar eller vistas på sjukhus eller inom kriminalvården.

Alla åldersgrupper ska kunna hitta material som motsvarar deras behov. Material och tjänster bör omfatta alla typer av lämpliga medier och moderna tekniska lösningar såväl som traditionellt material.

Hög kvalitet samt anpassning till lokala förutsättningar och behov är en grundläggande förutsättning. Materialet ska spegla nutida trender och samhällsutveckling, likaväl som minnet av mänsklighetens tidigare strävan och fantasi.

Folkbibliotekets samlingar och tjänster ska inte vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur eller för kommersiella påtryckningar.

Folkbibliotekets uppdrag

Folkbibliotekets huvuduppdrag är att verka för information, läskunnighet, utbildning och kultur genom att:

- skapa och stimulera läsvanor hos barn redan från tidig ålder
- ge stöd till såväl självstudier som formell utbildning på alla nivåer
- ge förutsättningar för personlig, kreativ utveckling
- stimulera fantasi och kreativitet hos barn och ungdomar
- stärka medvetenheten om kulturarv, konst, vetenskapliga rön och innovationer
- erbjuda tillgång till kulturella uttrycksformer inom alla typer av konstutövning
- verka för en kontakt mellan olika kulturer och stimulera kulturell mångfald
- stödja muntlig berättartradition
- garantera alla medborgares tillgång till all sorts samhällsinformation
- tillhandahålla adekvata informationstjänster för lokala företag, föreningar och intressegrupper
- underlätta utvecklingen av informationskompetens och datorkunskaper
- stödja och delta i läskunnighetsfrämjande aktiviteter och program för alla åldersgrupper, samt vid behov ta initiativ till sådan verksamhet

Finansiering, lagstiftning och samverkan

Folkbiblioteken ska i huvudsak vara befriade från avgifter. Folkbiblioteken är ett samhällsansvar. De måste därför ha stöd av särskild lagstiftning och finansieras av allmänna medel. Folkbiblioteken bör ses som ett viktigt led i en långsiktig strategi för kultur, informations-spridning, utbildning och ökad läskunnighet.

För att säkerställa en fungerande samordning och samverkan mellan biblioteken i hela landet bör lagstiftning och strategisk planering också innehålla ett uttalat stöd för nationellt bibliotekssamarbete och en överenskommen standard på bibliotekstjänsterna.

Detta nationella nätverk ska utformas för samverkan med såväl nationella, regionala, forsknings- och specialbibliotek som skol- och universitetsbibliotek.

Verksamhet och ledning

Det måste finnas en tydligt formulerad policy som utifrån lokala behov fastställer mål, prioriteringar och utbud av tjänster. Folkbiblioteket bör dessutom ha en effektiv organisation och skötas på ett fackmässigt sätt.

Folkbiblioteket ska kunna samarbeta såväl lokalt och regionalt som nationellt och internationellt med berörda parter - exempelvis olika användargrupper och yrkeskategorier.

Folkbibliotekets tjänster ska vara fysiskt tillgängliga för alla medborgare i samhället. Detta förutsätter att bibliotekslokalerna är centralt belägna, att det finns bra förutsättningar för läsning och studier, samt tillgång till lämplig teknisk utrustning och att de har tillräckligt öppethållande för att passa användarna. Det innebär också att biblioteket genom uppsökande verksamhet ska kunna erbjuda sina tjänster till dem som inte själva kan besöka biblioteket.

Bibliotekets tjänster ska anpassas till lokala behov - i såväl glesbygd som tätort.

Bibliotekarien ska vara en aktiv förmedlare av bibliotekets resurser. Yrkesutbildning och fortbildning av bibliotekarierna är en förutsättning för en fullgod kvalitet på bibliotekets tjänster.

För att alla ska kunna ta del av bibliotekets samtliga resurser bör det upprättas program för uppsökande verksamhet och för användarutbildning.

Genomförande av manifestet

Beslutsfattare på nationell och lokal nivå, liksom hela biblioteksvärlden, uppmanas att verka för att genomföra de principer som formulerats i detta manifest.

*Manifestet är utformat i samarbete med IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions).
Omarbetades senast 1994.*

Glasgowdeklarationen om bibliotek, informations-tjänster och intellektuell frihet

Vid mötet i Glasgow med anledning av förbundets 75-års-jubileum tillkännagav IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) följande:

IFLA framhåller människors grundläggande rätt att utan begränsningar kunna såväl ta del av som uttrycka och sprida information.

IFLA och dess medlemmar världen över stöder, försvarar och verkar för intellektuell frihet, såsom denna uttrycks i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Denna intellektuella frihet omfattar hela rikedomerna av mänskligt kunnande, åsikter, kreativitet och intellektuell verksamhet.

IFLA anser att ett åtagande att verka för intellektuell frihet är en av de viktigaste uppgifterna för bibliotekarier och informationsspecialister världen över, något som uttrycks i etiska regler och visas i den praktiska verksamheten.

IFLA fastställer följande:

- Bibliotek och informationstjänster erbjuder tillgång till information, idéer och fantasiskapade verk i alla tänkbara medier och oberoende av gränser. De tjänar som ingång till kunskap, tankar och kultur, erbjuder nödvändigt stöd för självständigt beslutsfattande, kulturell utveckling, forskning och livslångt lärande för såväl enskilda personer som grupper.
- Bibliotek och informationstjänster bidrar till utvecklingen och upprätthållandet av intellektuell frihet och bidrar till att värna demokratiska värden och allmänna medborgerliga rättigheter. Följaktligen är det deras uppgift att erbjuda användare tillgång

till relevanta resurser och tjänster utan några förbehåll samt att motsätta sig varje form av censur.

- Bibliotek och informationstjänster ska förvärva, bevara och tillgängliggöra ett så brett utbud av material som möjligt, så att det avspeglar bredd och individuella intressen i samhället. Urvalet av och tillgängligheten hos bibliotekets material och tjänster ska styras av professionella överväganden och inte av politiska, moraliska eller religiösa åsikter.
- Bibliotek och informationstjänster ska se till att material, lokaler och tjänster är lika tillgängliga för alla användare. Det ska inte förekomma någon diskriminering av något skäl, vare sig det gäller etnisk tillhörighet, nationell eller annan härkomst, kön eller sexuell läggning, ålder, fysisk eller mental förmåga, religion eller politisk övertygelse.
- Bibliotek och informationstjänster ska skydda varje användares rätt till integritet och konfidentialitet vad beträffar vilken information som söks eller inhämtas och vilka resurser som används, lånas, förvärvas eller överförs.

IFLA uppmanar därför bibliotek och informationstjänster och deras personal att upprätthålla och verka för principerna om intellektuell frihet samt att erbjuda obegränsad tillgång till information.

Denna deklaration har utarbetats av IFLA/FAIFE.

Godkänd av IFLA:s styrelse den 27 mars 2002, i Haag, Nederländerna.

Tillkännagiven av IFLA:s råd den 19 augusti 2002, i Glasgow, Skottland.

IFLA:s manifest om bibliotekstjänster för personer med läsnedläggning

Förbättra och verka för tillgängliga biblioteks- och informationstjänster för personer med synnedläggning eller annan läsnedläggning

Bristande tillgång till information är det största hindret för personer med läsnedläggning att fullt ut och effektivt kunna delta på samhällslivets alla områden.

I Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedläggning (i synnerhet artikel 9, 21 och 24) fastställs att personer med läsnedläggning ska få tillgång på lika villkor till böcker, kunskap och information vid den tidpunkt de själva väljer samt till samma kostnad och med samma kvalitet som alla andra.

Det finns över 161 miljoner människor i världen som har synskador av grav eller lindrigare art och antalet ökar. Det finns ännu fler människor med andra typer av läsnedläggningar som inte effektivt kan läsa tryckt text på grund av fysiska, perceptuella, utvecklingsmässiga, kognitiva eller inlärningsmässiga svårigheter. Sammantaget utgör de ett mycket stort antal personer som inte kan läsa en normalt utformad bok, tidning eller webbsida. Mindre än 5 % av allt publicerat material och enligt uppgift mindre än 20 % av alla webbplatser är tillgängliga för den här målgruppen.

Biblioteken utgör samhällets ingång till information, kunskap och avkoppling, och deras tjänster behöver vara tillgängliga för alla. De som tillhandahåller innehåll och tekniska lösningar har viktiga roller i samarbetet att utveckla dessa inkluderande tjänster för informations- och nöjesläsning. De bör i sitt arbete dra nytta av de framväxande möjligheterna hos digitaliserad publicering och distribution.

IFLA:s uttalanden

IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions) verkar för den rättighet personer med läsnedsättning har att få skäligen tillgång till alla biblioteks- och informationstjänster samt stöder internationell och territoriell lagstiftning som bekämpar diskriminering av funktionsnedsatta.

1. IFLA rekommenderar att alla som tillhandahåller biblioteks- och informationstjänster som en del av sin kärnverksamhet upprättar tjänster, samlingar, utrustning och hjälpmedel som underlättar för enskilda användare med läsnedsättning att få tillgång till och använda resurser som uppfyller just deras informationsbehov.
2. IFLA uppmanar alla som tillhandahåller biblioteks- och informationstjänster att konsultera personer med funktionsnedsättning, och grupper som representerar dessa, under planeringen, utvecklingen och det fortlöpande erbjudandet av tjänsterna.
3. IFLA anser att de bästa tjänsterna tillhandahålls av specialister som har kunskap om behoven hos personer med läsnedsättning och de olika typer av tjänster som finns att tillgå. Därför uppmanar IFLA alla bibliotek och informationstjänster att se till att deras personal har rätt utbildning och finns tillgängliga att ge stöd åt användare med läsnedsättning, samt att de verkar för en kontinuerlig fortbildning och formella studieprogram inom biblioteks- och informationsväsende, för att bidra till förbättrade biblioteks- och informationstjänster på lika villkor för personer med läsnedsättning.
4. IFLA stöder satsningar på att förbättra tillgången till resurser för personer med läsnedsättning via serviceavtal, remittering och gemensamma resurser mellan olika bibliotek och informationstjänster samt mellan dessa och andra organisationer inriktade på tjänster till personer med läsnedsättning. Därför ger IFLA sitt stöd till upprättandet och utvecklandet av ett internationellt biblioteks nätverk med tillgängligt material.

5. IFLA stöder satsningar som säkerställer att upphovsrättslagstiftning tillåter att personer med läsnedläggning får tillgång till information från alla bibliotek och informationstjänster på samma villkor som andra.
6. IFLA uppmanar till att man, förutom att uppfylla lagstadgade krav, följer gemensamma principer för utformning, riktlinjer och standarder för att säkerställa att biblioteks- och informationstjänster, samlingar, teknik, utrustning och hjälpmedel motsvarar de identifierade behoven hos användare med läsnedläggning.

Genomförande

För att intentionerna som uttalas i det här dokumentet ska kunna genomföras vill IFLA verka för:

- att beslutsfattare på internationell, nationell och lokal nivå fortlöppande utvecklar och genomför handlingsplaner för biblioteks- och informationstjänster riktade till personer med läsnedläggning
- att beslutsfattare på internationell, nationell och lokal nivå i sina handlingsplaner innefattar mekanismer för (själv)granskning av hur genomförandet framskrider
- att alla finansierare ger tillräckliga resurser till biblioteks- och informationstjänster för personer med läsnedläggning

Godkänt av IFLA:s styrelse april, 2012. Vid sin 37:e generalkonferens 2013 inbjöd Unesco medlemsstaterna att godkänna manifestet.

Dagstidningar

Var vänlig och lägg tillbaka tidningen på sin plats

Var vänlig och ta bara en kopia av gången

IFLA:s/Unescos manifest om mångkulturella bibliotek

Det mångkulturella biblioteket - en nyckel till dialog i ett samhälle med kulturell mångfald

Vi lever alla i ett alltmer heterogent samhälle. Det finns fler än 6 000 olika språk i världen. Migrationstakten ökar internationellt för varje år, vilket leder till ett växande antal människor med en komplex identitetsbild. Globalisering, ökad migration, snabbare kommunikation förenklade transporter och andra faktorer som påverkar oss under 2000-talet har ökat den kulturella mångfalden i många länder där den kanske inte tidigare har existerat eller där den nu har förstärkt den rådande mångkulturella sammansättningen.

”Kulturell mångfald” eller ”mångkultur” är begrepp som står för den harmoniska samexistensen och interaktionen mellan skilda kulturer, där ”kultur bör anses omfatta hela komplexet av de andliga, materiella, intellektuella och emotionella egenskaper som är utmärkande för ett samhälle eller en social grupp och omfattar, förutom konst och litteratur, livsstilar, samlevnadsformer, värdesystem, traditioner och trosuppfattningar”¹. Kulturell mångfald eller mångkultur utgör grunden för vår kollektiva styrka både i vårt lokala och globala samhälle.

Kulturell och språklig mångfald är mänsklighetens gemensamma arv och något som ska vårdas och bevaras till gagn för oss alla. Den är en källa till utbyte, nyskapande, kreativitet och fredlig samexistens mellan folkgrupper. ”Respekt för kulturernas mångfald, tolerans, dialog och samarbete i en anda av ömsesidig tillit och förståelse är en av de bästa garantierna för internationell fred och säkerhet.”² Därför bör bibliotek av

1 Ur Unescos Allmänna förklaring om kulturell mångfald, 2001

2 ibid

alla slag avspegla, stödja och främja kulturell och språklig mångfald på såväl internationell som nationell och lokal nivå, och på det viset verka för tvärkulturell dialog och aktivt samhällsdeltagande.

Eftersom biblioteken står till förfogande för olika intressen och målgrupper, har de en roll som centrum för utbildning, kultur och information. Genom att verka för kulturell och språklig mångfald följer bibliotekens tjänster fastställda principer om allas grundläggande frihet och lika rättigheter att ta del av information och kunskap, med respekt för kulturell identitet och värderingar.

Principer

Varje individ i vårt globala samhälle har rätt till ett fullständigt utbud av biblioteks- och informationstjänster. I fråga om kulturell och språklig mångfald ska bibliotek:

- ge service åt alla samhällsmedborgare utan att göra åtskillnad på grund av kulturell och språklig bakgrund
- tillhandahålla information på de språk och i de skriftformer som erfordras
- tillhandahålla ett brett utbud av material och tjänster som avspeglar alla grupper och behov
- anställa personal som avspeglar mångfalden i samhället och som är utbildade att arbeta med och ge service i ett mångkulturellt samhälle

Biblioteks- och informationstjänster i sammanhang med kulturell och språklig mångfald ska omfatta såväl tjänster till alla typer av biblioteksanvändare som tjänster speciellt riktade till kulturellt och språkligt missgynnade grupper. Särskild hänsyn ska tas till grupper som ofta marginaliseras i mångkulturella samhällen: minoriteter, asylsökande och flyktingar, personer med tillfälligt uppehållstillstånd, gästarbetare och ursprungsbefolkningar.

Det mångkulturella bibliotekets uppgift

I ett mångkulturellt samhälle bör fokus sättas på följande viktiga uppgifter, som har samband med information, läs- och skrivkunnighet, utbildning och kultur:

- att verka för en ökad medvetenhet om det positiva värdet av kulturell mångfald och ge förutsättningar för en kulturell dialog
- att uppmuntra språklig mångfald och respekt för människors modersmål
- att ge förutsättningar för en harmonisk samexistens mellan flera språk, samt inläring av flera språk redan från tidig ålder
- att värna om det språkliga och kulturella arvet och ge stöd för möjlighet att uttrycka sig, skapa och sprida information på alla relevanta språk
- att stödja bevarandet av muntlig tradition och immateriellt kulturarv
- att verka för att personer och grupper från alla olika kulturella bakgrunder inkluderas och deltar i samhällslivet
- att stimulera informationskompetens i den digitala tidsåldern, och hjälpa människor att behärska informations- och kommunikationsteknik
- att verka för språklig mångfald på internet
- att verka för alla människors tillgång till internet, genom att stödja utbytet av kunskap och goda exempel när det gäller kulturell mångfald

Styrning och drift

Det mångkulturella biblioteket förutsätter att alla typer av bibliotek anammar en helhetssyn på service. De biblioteks- och informationstjänster som tillhandahålls för kulturellt och språkligt heterogena samhällen är en del av kärnverksamheten, inte "separata" eller "extra" tjänster, och de ska alltid utformas för att uppfylla lokala eller specifika behov.

Biblioteket ska ha en policy och en strategisk plan som definierar dess uppdrag, mål, prioriteringar och tjänster beträffande kulturell mångfald. Planen ska grunda sig på en heltäckande analys av användarnas behov och ges adekvata resurser.

Biblioteksaktiviteter ska inte utvecklas isolerat från omvärlden. Ett samarbete med relevanta användargrupper och yrkeskategorier på lokal, nationell och internationell nivå ska uppmuntras.

Kärnverksamhet

Det mångkulturella biblioteket ska:

- utveckla mångkulturella och flerspråkiga samlingar och tjänster, inklusive digitala resurser och multimedia
- avsätta resurser för bevarande av kulturella uttryck och kulturarv, med särskild hänsyn tagen till muntlig tradition, ursprungsfolks kultur och immateriella kulturarv
- planera in program med stöd för användarutbildning, informationskompetens, resurser till nyanlända, kulturarv och tvärkulturell dialog som väsentliga inslag i tjänsteutbudet
- göra bibliotekets resurser tillgängliga på relevanta språk genom informationsorganisation och söksystem
- utveckla marknadsförings- och informationsmaterial i de former och på de språk som behövs för att locka olika grupper till biblioteket

Personal

Bibliotekets personal är den aktiva förmedlaren mellan användare och resurser. Satsningar ska göras på yrkesutbildning och fortbildning med fokus på tjänster till mångkulturella målgrupper, tvärkulturell kommunikation och lyhördhet, bekämpande av diskriminering, kunskap om olika kulturer och språk.

Personalen på ett mångkulturellt bibliotek ska avspegla det som kulturellt och språkligt kännetecknar samhället, för att grundlägga en kulturell medvetenhet, representera det samhälle som biblioteket ger service åt samt uppmuntra till kommunikation.

Finansiering, lagstiftning och nätverk

Myndigheter och andra berörda beslutsfattande organ uppmanas att upprätta och adekvat finansiera bibliotek och bibliotekssystem, för att kunna erbjuda kostnadsfria biblioteks- och informationstjänster till det mångkulturella samhället.

Mångkulturella bibliotekstjänster är i allt väsentligt globala. Alla bibliotek som verkar på det här området måste delta i relevanta lokala, nationella eller internationella nätverk i utvecklingen av sin policy. Det behövs forskning som tar fram de data som krävs för att fatta välgrundade beslut om tjänsteutbud och för att säkra en tillräcklig finansiering. Forskningsresultat och goda exempel bör få största möjliga spridning så att de kan vara vägledande i utbudet av effektiva mångkulturella bibliotekstjänster.

Genomföra manifestet

Världssamfundet måste bekräfta och stödja bibliotek och informationstjänster i deras roll att stimulera och bevara kulturell och språklig mångfald.

Beslutsfattare på alla nivåer och biblioteksväsendet över hela världen uppmanas härmed att sprida detta manifest och att genomföra de principer och åtgärder som uttrycks i det.

Godkänt av IFLA:s styrelse i augusti 2006 och antaget av Unesco på dess 35:e generalkonferens i oktober 2009.

IFLA:s manifest om öppenhet, god styrning och korrupsionsfrihet

IFLA har vid ett flertal tillfällen och i många sammanhang klargjort sin syn på bibliotekens positiva roll i samhället och sina intentioner att förstärka denna roll. Organisationen har konsekvent kopplat detta till principen om människors rätt till information och åsiktsfrihet, så som den formuleras i artikel 19 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948.

I synnerhet följande:

I IFLA:s/Unesco:s folkbiblioteksmanifest (1994) framhålls vikten av "väl-informerade medborgare med möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och därigenom spela en aktiv roll i samhällslivet".

I Glasgowdeklarationen om bibliotek, informationstjänster och intellektuell frihet (2002) framhålls att bibliotek och informationsverksamhet "bidrar till att värna demokratiska värden och allmänna medborgerliga rättigheter".

I Alexandriamanifestet om bibliotek och informationsområdet i praktiken (2005) hävdas återigen principen att "bibliotek och informationsverksamhet [är] av största vikt för ett demokratiskt och öppet informationsområde", samt att "bibliotek är nödvändiga för väl-informerade medborgare och ett styre präglad av öppenhet".

Öppenhet, god styrning och korrupsionsfrihet

Öppenhet utgör förutsättningen för en god styrning och det första steget i bekämpandet av korrupsion. Den ger en övergripande grund för införandet av bra dokumentationssystem, arkiv och ekonomiska regel- och kontrollsystem. Det finns en direkt koppling mellan öppenhet och utövandet av socialt ansvarstagande författarskap och journalistik, redaktörsarbete, publicering och distribution av information i alla typer av media.

Korruption urholkar grundläggande samhällsvärden, hotar rättssystemet samt undergräver tilliten till politiska institutioner. Den skapar ett företagsklimat i vilket endast de korrumperade gynnas. Korruption hindrar vetenskapligt arbete och forskning, försvagar yrkesutövning och försvårar utvecklingen av kunskapssamhället. Den bidrar på ett avgörande sätt till såväl uppkomsten av mänskligt lidande som att det blir långvarigt, och den hämmar utvecklingen. Korruptionen frodas bäst där saker tystas ner och kunskapsnivån hålls låg.

IFLA anser att bibliotek till sin innersta natur bygger på öppenhet, en strävan att ge alla och envar tillgång till korrekt och objektiv, bildande, vetenskaplig, teknisk och socialt relevant information. Informationsmaterial och källor som bibliotek och informationstjänster tillhandahåller bidrar till en god samhällsstyrning genom att öka medborgarnas kunskaper och berika diskussioner och debatt.

Bibliotek och informationstjänster bör utöka sitt uppdrag så att de kan vara mer aktiva deltagare i en god samhällsstyrning och bekämpandet av korruption. Först och främst kan de spela en viktig roll när det gäller att informera medborgare om deras rättigheter.

IFLA vill därför uppmana alla bibliotekarier och informationsspecialister, samt alla med ansvar för styrningen av bibliotek och informationsverksamhet på nationell och lokal nivå, att ge sitt stöd åt följande program:

1. Bibliotekarier ska motverka korruption som direkt påverkar biblioteksverksamheten, exempelvis vid anskaffning och innehav av biblioteksmaterial, tillsättning av biblioteksbefattningar och handläggning av bibliotekets avtal och ekonomi. Biblioteks-föreningar ska stödja detta genom att upprätta eller ytterligare befästa yrkeskårens etiska regler.

2. Bibliotekarier ska sträva efter att förbättra yrkesstatusen för alla informationsyrken och verka för att yrkeskårens löner höjs för att därmed minska utsattheten för korruption.
3. Bibliotekarier bör befästa sin roll som folkbildare genom att bygga upp solida samlingar och underlätta tillgång till information i filosofiska och socioekonomiska och politiska ämnen.
4. I länder som har lagstiftat om informationsåtkomst och informationsfrihet ska bibliotekarier sträva efter att göra biblioteket till en centralpunkt där medborgare kan få hjälp att formulera och lämna in begäran om information.
5. I länder som inte har lagstiftat om informationsåtkomst eller informationsfrihet, eller där sådana lagar inte efterföljs, ska bibliotekarier stödja initiativ att formulera, omarbeta och införa sådana lagar samt motverka att de åsidosätts.
6. Fortbildning ska ordnas för bibliotekarier och användare i hur man använder den sorts information som ökar medborgarnas förståelse av lagarna och som vägleder dem i att hävda sina rättigheter och anspråk.
7. Bibliotek ska samla informationsmaterial som utges av officiella organ, i synnerhet de organ som hanterar medborgerliga rättigheter. Bibliotek bör sträva efter att göra information som utges av officiella organ mer begriplig och tillgänglig (via register, sammanfattningar, sökhjälp etc.). De ska också upprätta digitaliseringsprojekt och andra metoder för arkivering av offentlig information som rör lagar och rättigheter, samt underlätta tillgången till befintliga databaser som innehåller den typen av information.
8. Bibliotek ska göras tillgängliga som samlingspunkter för främjandet av informationsrättigheter (via anslag och andra sätt att annonsera) och bibliotekarier ska sträva efter att öka medvetenheten om rätten till information.

9. Bibliotek ska skapa eller medverka till skapandet av anti-korrup-tionsportaler som länkar innehåll från officiella organ, antikorrup-tionsorganisationer och andra relevanta källor.
10. Bibliotek ska stödja antikorrupsionsorganisationers befintliga och planerade rådgivningstjänster för medborgarna genom att tillhandahålla information, ge teknisk assistans med databaser samt annan relevant yrkesexpertis.

Godkänt av IFLA:s styrelse den 3 december 2008

IFLA:s internetmanifest

Obehindrad tillgång till information är en grundförutsättning för frihet, jämlikhet, globalt samförstånd och fred. Därför hävdar IFLA (International Federation of Library Associations) följande:

- Intellektuell frihet innebär varje individs rättighet såväl till att ha och uttrycka åsikter som till att söka och ta emot information. Detta är demokratins grundval, och det är kärnan i bibliotekens verksamhet.
- Fri tillgång till information, oavsett medium och gränser, är ett centralt ansvar för bibliotekarier och andra informationsspecialister.
- Genom att tillhandahålla obehindrad tillgång till internet bidrar bibliotek och informationstjänster till att grupper och individer kan uppnå frihet, välbefinnande och utveckling.

Hinder för informationsflödet bör avlägsnas, framför allt i de fall då de leder till ojämlikhet, fattigdom och hopplöshet.

Fri tillgång till information och internet samt till bibliotek och informationstjänster

Bibliotek och informationstjänster är vitala verksamheter som förmedlar kontakt med globala informationsresurser och de idéer och kreativa verk människor söker. Bibliotek och informationstjänster tillgängliggör det rika utbudet av mänskliga uttrycksformer och kulturell mångfald i alla medier.

Det globala internetnätverket ger individer och grupper världen över - från den minsta, mest avlägsna byn till den största staden - tillgång på lika villkor till information för personlig utveckling, utbildning, stimulans, kulturell berikning, ekonomisk verksamhet och välunderrättat deltagande i demokratin. Alla kan presentera sina intressen, sin kunskap och kultur och bjuda in hela världen att ta del av det.

Bibliotek och informationstjänster tillhandahåller nödvändiga inkörsportar till internet. För vissa erbjuder de en praktisk möjlighet, vägledning och hjälp, medan de för andra utgör den enda tillgängliga anslutningsmöjligheten. De ger förutsättningar att överbrygga de barriärer som skapats av olikheter i resurser, teknik och utbildning.

Principer om fri tillgång till information via internet

Tillgång till internet och alla dess resurser bör vara förenliga med FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, framför allt artikel 19:

Var och en har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att utan ingripande hysa åsikter samt söka, ta emot och sprida information och idéer med hjälp av alla uttrycksmedel och oberoende av gränser.

Internets globala sammankoppling ger oss ett medel genom vilket den här rätten kan utnyttjas av alla människor. Följaktligen bör tillgången till internet inte begränsas av vare sig ideologisk, politisk eller religiös censur i någon form, eller av ekonomiska hinder.

Bibliotek och informationstjänster har dessutom ett ansvar att stå till förfogande för alla medlemmar av samhället, oavsett ålder, etnisk tillhörighet, nationalitet, religion, kulturell bakgrund, politisk övertygelse, fysisk eller annan funktionsnedsättning, könstillhörighet eller sexuell läggning, eller av något annat skäl.

Bibliotek och informationstjänster ska verka för användarnas rätt att söka den information de själva väljer.

Bibliotek och informationstjänster ska respektera användarnas integritet och behandla uppgifter om resurser dessa använder med konfidentialitet.

Bibliotek och informationstjänster har ett ansvar att underlätta och verka för att allmänheten har tillgång till information och kommunikation av god kvalitet. Användare bör få hjälp med de kunskaper som krävs och en lämplig miljö där de kan använda de valda informationskällorna och tjänsterna fritt och konfidentiellt.

Förutom de många värdefulla resurser som är tillgängliga via internet, finns det innehåll som är oriktigt, missledande och ibland även stötande. Bibliotekarier bör tillhandahålla information och resurser till bibliotekets användare så att de lär sig använda internet och digital information på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. De bör ta initiativ till att främja och underlätta ansvarsfull tillgång till nätbaserad information av god kvalitet för alla sina användare, inklusive barn och ungdomar.

I likhet med andra tjänster i kärnverksamheten bör tillgång till internet på bibliotek och via informationstjänster vara avgiftsfri för användarna.

Genomförande av manifestet

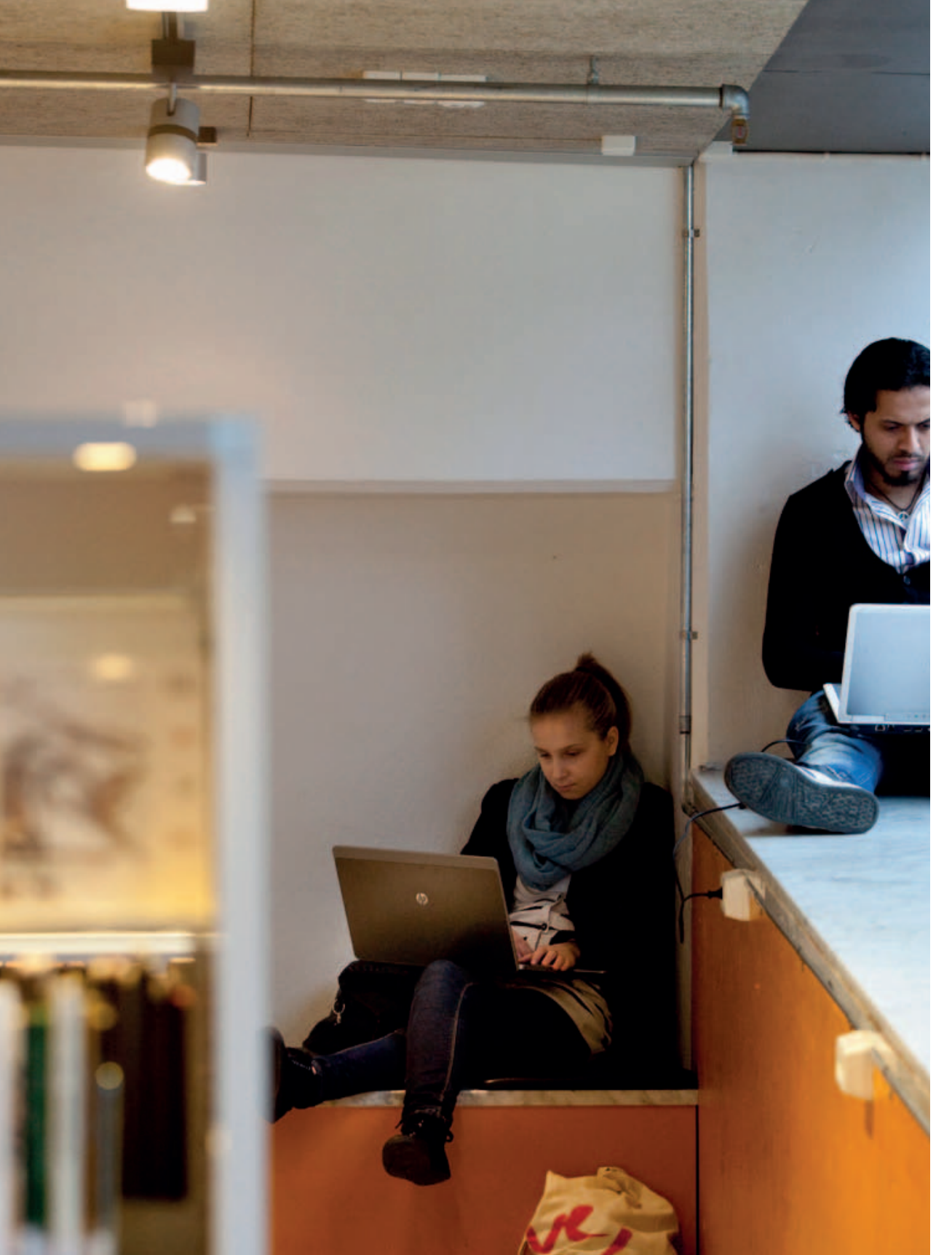
IFLA uppmanar världssamfundet att verka för utvecklingen av internet-tillgång i hela världen, särskilt i utvecklingsländerna, så att alla kan dra fördel av den globala möjlighet till information som internet kan erbjuda.

IFLA uppmanar nationella regeringar att utveckla en nationell infrastruktur för informationsutbyte, som ger hela nationens befolkning tillgång till internet.

IFLA uppmanar alla regeringar att verka för ett obehindrat informationsflöde över internet tillgängligt via bibliotek och informationstjänster, samt att motsätta sig eventuella försök att censurera eller stoppa åtkomst.

IFLA anmodar biblioteksväsendet och beslutsfattarna på nationell och lokal nivå att utveckla strategier, policyer och planer för att genomföra de principer som uttrycks i det här manifestet.

Detta manifest har utarbetats av IFLA:s kommitté för fri tillgång till information och yttrandefrihet (IFLA/FAIFE). Godkänt av IFLA:s styrelse den 27 mars 2002, Haag, Nederländerna. Kungjort av IFLA den 1 maj 2002. Antogs enhälligt utan reservation eller nedlagda röster vid rådsmöte på IFLA:s 68:e generalkonferens och råd den 23 augusti 2002, Glasgow, Skottland.

Alexandriamanifestet om biblioteken och informationssamhället i praktiken

Bibliotek och informationstjänster bidrar till ett väl fungerande informationssamhälle för alla.

De ger förutsättningar för intellektuell frihet genom att erbjuda tillgång till information, idéer och fantasiskapade verk i alla tänkbara medier och oberoende av gränser.

De bidrar till att värna om demokratiska värden och alla människors medborgerliga rättigheter på ett opartiskt sätt och genom att motsätta sig varje form av censur.

Den unika roll som bibliotek och informationstjänster har är att de bemöter specifika frågor och behov hos enskilda personer. Detta utgör ett komplement till den allmänna kunskapsöverföring som exempelvis media tillhandahåller, och därmed är bibliotek och informationstjänster av största vikt för ett demokratiskt och öppet informationssamhälle. Bibliotek är nödvändiga såväl för välinformerade medborgare och ett styre präglat av öppenhet som för inrättandet av e-förvaltning.

Dessutom utvecklar de kapaciteten i samhället genom att främja informationskompetens och ge stöd och utbildning för effektivt utnyttjande av informationsresurser, inklusive informations- och kommunikationsteknik. Det är särskilt viktigt i arbetet för utvecklingsagendan, eftersom människors kompetens är central för ekonomiskt framåtskridande. På det här sättet gör biblioteken en väsentlig insats för att överbrygga den digitala klyftan och den informationsojämlikhet den leder till. De bidrar till att förverkliga FN:s millenieutvecklingsmål, såsom att minska fattigdomen. De kan göra stor skillnad med relativt blygsamma investeringar. Avkastningsvärdet är minst fyra till sex gånger investeringskostnaden.

I sin strävan att uppnå målet att alla människor ska ha tillgång till information stöder IFLA en balanserad och rättvis upphovsrätt. IFLA har också ett aktivt engagemang i att främja flerspråkigt innehåll, kulturell mångfald och hänsyn till speciella behov hos ursprungsfolk och minoritetsgrupper.

IFLA ansluter sig tillsammans med biblioteken och informationstjänsterna till visionen om ett informationssamhälle för alla som antogs på världstoppmötet om informationssamhället i Genève i december 2003. Den visionen stöder ett samhälle tillgängligt för alla, baserat på de grundläggande mänskliga rättigheterna till såväl obegränsad tillgång till information som möjlighet att uttrycka och sprida den - ett samhälle i vilket alla människor kan skapa, ta del av, använda och dela med sig av information och kunskap.

IFLA uppmanar nationella, regionala och lokala myndigheter samt internationella organisationer att:

- investera i bibliotek och informationstjänster som centrala inslag i sina strategier, policyer och budgetar för informationssamhället
- uppgradera och utvidga befintliga biblioteksnätverk till största möjliga gagn för sina medborgare och samhällsgrupper
- stödja obegränsad tillgång till information och yttrandefrihet
- stödja fri tillgänglighet till information - open access - och åtgärda hinder för åtkomsten, antingen de är av strukturell eller annan art samt
- inse vikten av informationskompetens och aktivt stödja strategier för att utveckla en läs- och skrivkunnig och utbildad befolkning som kan förkovra sig och dra fördel av det globala informationssamhället.

*Antaget i Alexandria, Egypten, på Bibliotheca Alexandrina,
den 11 november 2005*

IFLA:s/Unescos skolbiblioteksmanifest

Skolbiblioteket förmedlar kunskap och idéer som är grundläggande för att delta i dagens informations- och kunskapssamhälle. Skolbiblioteket ger eleverna de färdigheter som behövs för ett livslångt lärande. Det ger dem möjlighet att utveckla sin inlevelseförmåga för att de ska kunna leva som ansvarstagande medborgare.

Skolbibliotekets uppdrag

Skolbiblioteket erbjuder inlärningsstöd, böcker och andra resurser som hjälper alla i skolsamhället att utveckla ett kritiskt tänkande och få kompetens i att effektivt hantera informationskällor i alla format och medier. Skolbiblioteken är en del av ett omfattande biblioteks- och informationsnätverk enligt principerna i Unescos folkbiblioteksmanifest.

Skolbibliotekets personal ger stöd vid användningen av både tryckta och elektroniska informationskällor, alltifrån skönlitteratur till facklitteratur, från både egna och andras samlingar. Skolbibliotekens material är ett värdefullt komplement till läromedel och i undervisningen.

Erfarenheten visar att elevers förmåga att läsa, skriva, lösa problem och utnyttja informationsteknik förbättras när bibliotekarierna och lärarna samverkar.

Skolbiblioteket är till för alla i skolsamhället, oavsett ålder, etnisk tillhörighet, kön, religion, nationalitet, språk, befattning eller social status. Speciellt anpassade tjänster och material ska erbjudas de personer som inte kan utnyttja det ordinarie utbudet. Tillgången till skolbibliotekets tjänster och samlingar bör i enlighet med FN:s allmänna deklARATION om de mänskliga rättigheterna inte vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur eller för kommersiella påtryckningar.

Finansiering, lagstiftning och samverkan

Skolbiblioteket är en viktig del i en långsiktig strategi för läs- och skrivkunnighet, utbildning, informationsspridning och ekonomisk, social och kulturell utveckling. Eftersom ansvaret för skolbiblioteken kan vara lokalt, regionalt och nationellt bör det ha stöd av lagstiftning och riktlinjer. Skolbiblioteken ska ha tillräckliga och varaktiga anslag för utbildad personal, material, teknisk utrustning och lokaler. Skolbibliotekets tjänster ska vara avgiftsfria.

Skolbiblioteket är en viktig part i det lokala, regionala och nationella biblioteks- och informationsarbetet.

I de fall då skolbiblioteket delar lokaler och/eller resurser med ett annat bibliotek, exempelvis ett folkbibliotek, måste skolbibliotekets speciella behov beaktas och tillgodoses.

Skolbibliotekets mål

Skolbiblioteket är en integrerad del av utbildningsprocessen.

Skolbiblioteket spelar en viktig roll för utvecklingen av läs- och skrivkunnighet, informationskompetens, undervisning, inläring och kultur. Därför ska skolbibliotekets kärnverksamhet omfatta följande:

- stödja och stärka de utbildningsmål som anges i skolans mål och läroplaner
- utveckla och stimulera barns vana och glädje av läsning och inläring, samt uppmuntra dem i ett livslångt användande av bibliotek
- erbjuda möjligheter att skapa och använda information som en väg till kunskap, förståelse, fantasi och glädje
- ge eleverna övning i att värdera och använda information, oavsett format, samt ge dem insikt och förståelse för olika kommunikationssätt i samhället

- ge tillgång till såväl lokala och nationella som globala resurser för att ge inblick i och öka förståelsen för olika idéer, erfarenheter och synsätt
- anordna aktiviteter som främjar kulturell och social medvetenhet och lyhördhet
- arbeta med elever, lärare, skolledare och föräldrar för att uppnå skolans mål
- försvara principen att åsiktsfrihet och tillgång till information är förutsättningar för medborgaransvar och delaktighet i ett demokratiskt samhälle
- främja läsning och göra skolbibliotekens resurser tillgängliga inom och utanför skolan

Skolbiblioteket kan fullgöra dessa uppgifter genom att utveckla handlingsplaner och utbud av tjänster, genom urval och anskaffning av resurser, genom att ge tillgång till lämpliga informationskällor samt genom att erbjuda vägledning och utbildad personal.

Personal

Den yrkesutbildade skolbibliotekarien har ansvar för ledning och planering av arbetet, med stöd av övrig, kompetent personal och i samarbete med alla andra inom skolan, samt i samverkan med folkbibliotek och andra aktörer.

Skolbibliotekariernas roll kan variera beroende på skolans anslag, läroplaner och undervisningsmetodik, samt på landets lagstiftning och ekonomiska ramar.

I en alltmer uppkopplad värld måste skolbibliotekarierna kunna planera och lära ut olika metoder för informationssökning till både lärare och elever. Det är därför viktigt att skolbibliotekarierna ges möjlighet till fortlöpande kompetensutveckling.

Verksamhet och ledning

För att verksamheten ska kunna bedrivas på ett effektivt och ansvarsfullt sätt är det viktigt att:

- skolbiblioteket har tydliga riktlinjer för mål, prioriteringar och tjänster i anslutning till skolans läroplaner
- skolbiblioteket organiseras och drivs på ett fackmässigt sätt
- skolbibliotekets tjänster är tillgängliga för alla inom skolan och att det är en del av det omgivande samhället
- skolbiblioteket uppmuntras att samarbeta med lärare, skolläring, föräldrar, andra bibliotekarier och informationsspecialister, samt med intressegrupper i samhället

Genomförande av manifestet

Kunskaper i biblioteksadministration, informationshantering och pedagogik är en förutsättning för att bedriva en effektiv skolbiblioteksverksamhet. Det är därför viktigt att detta manifest får en spridning inom grundutbildning och fortbildning av lärare och bibliotekarier samt att manifestets principer får ligga till grund för utvecklingen av strategier, riktlinjer och planer för skolan och skolbiblioteken på nationell nivå.

*Manifestet är utformat i samarbete med IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions).
Manifestet antogs 1999.*

Foto: Henrik Möller

IFLA:s/Unesco:s manifest om digitala bibliotek

Överbrygga den digitala klyftan – göra hela världens kultur- och vetenskapsarv tillgängligt för alla

Den digitala klyftan är en informationsklyfta

Att vi överbryggar den digitala klyftan är en förutsättning för att uppnå FN:s milleniumutvecklingsmål. Tillgång till informationsresurser och kommunikationsverktyg är lika viktigt för hälsa och utbildning som kulturell och ekonomisk utveckling.

Tillgång till information ger medborgare förutsättningar för livslångt lärande och utbildning. Med information om upptäckter och händelser i världen utanför får alla människor en chans att kunna delta konstruktivt i utvecklingen av sitt eget samhälle.

Att på lika villkor få tillgång till mänsklighetens kulturella och vetenskapliga arv är varje individs rättighet. Det bidrar till ökad kunskap om och förståelse av den bredd och mångfald som finns i världen, både för dagens medborgare och för kommande generationer.

Bibliotek har sedan länge varit en viktig faktor i värnandet av fred och mänskliga värden. Numera verkar bibliotek även digitalt, och deras digitala tjänster öppnar en ny kanal till kunskaps- och informationsvärlden, och knyter samman kulturer över geografiska och sociala gränser.

Digitala bibliotek

Ett digitalt bibliotek är en samling digitala objekt, tillgängliga över nätet och med säkerställd kvalitet. Objekten skapas eller förvärvas och hanteras i enlighet med internationellt vedertagna principer för beståndsutveckling, samt görs tillgängliga på ett konsekvent och bestående sätt med stöd av de tjänster som krävs för att användarna ska kunna söka och använda sig av resurserna.

Ett digitalt bibliotek utgör en integrerad del av ett biblioteks tjänsteutbud och tillämpar ny teknik för att ge åtkomst till digitala samlingar. I ett digitalt bibliotek ska samlingarna skapas, hanteras och göras åtkomliga på ett lättillgängligt och kostnadseffektivt sätt för skilda målgrupper.

Med samverkande digitala bibliotek kan folk- och forskningsbiblioteken upprätta nätverk med digital information som tillgodoser informationssamhällets behov. Parterna i ett samverkande digitalt bibliotek måste använda sig av system som är kompatibla med varandra.

Ett digitalt bibliotek utgör ett komplement till digitala arkiv och olika projekt för bevarande av informationsresurser.

Uppdrag och mål

Det digitala bibliotekets uppdrag är att ge direkt åtkomst till informationsresurser, såväl digitala som icke-digitala, på ett strukturerat och vägledande sätt och därmed knyta samman informationsteknik, utbildning och kultur i dagens biblioteksservice. För att fullgöra det här uppdraget ska biblioteket eftersträva följande mål:

- att stödja digitalisering av, tillgång till och bevarande av kultur- och vetenskapsarvet
- att ge alla användare tillgång till informationsresurser som förvärvats av biblioteken, samtidigt som immaterialrätten beaktas
- att upprätta kompatibla digitala bibliotekssystem för att främja öppna standarder och fri tillgänglighet
- att stödja den centrala roll som bibliotek och informationstjänster har i att verka för gemensamma standarder och bästa praxis
- att skapa en medvetenhet om det angelägna behovet att se till att digitalt material blir permanent tillgängligt
- att koppla ihop digitala bibliotek med höghastighetsnätverk inom forskning och utveckling
- att dra fördel av den ökande synergieffekten mellan kommunikationsmedier och institutioners uppgifter, för att skapa och sprida digitalt innehåll

Skapa, tillgängliggöra och bevara innehåll

Vid uppbyggnaden av ett digitalt bibliotek behövs källor med innehåll i digital form, som antingen kan ha skapats digitalt eller digitaliserats senare.

Många länder har etablerat nationella digitaliseringsprogram, i enlighet med den överenskommelse som slöts på Världstoppmötet om informationssamhället¹, och fler kommer att följa efter. IFLA ser stora fördelar med och uppmanar till nationella och internationella digitaliseringsstrategier och likaså initiativ till digitalisering från enskilda bibliotek och i samverkan med andra intressenter. Digitalisering gör det möjligt att skapa virtuella samlingar som sammanför innehåll tvärsöver kontinenterna. Digitalisering har dessutom en viktig bevarande roll för originaldokument och medier som slits eller förstörs.

Precis som det digitalt skapade materialet måste även de produkter som digitaliseringen genererar bevaras. Alla initiativ till digitala bibliotek ska därför inkludera planer för digitalt bevarande hos lämplig instans.

Det digitala biblioteket utgör en miljö där samlingar, tjänster och användare tillsammans förverkligar hela livscykeln av skapande, spridande, användande och bevarande av data, information och kunskap.

Kompatibilitet och hållbarhet är nyckelfaktorer för visionen om digitala bibliotek som kan kommunicera med varandra. Digitala bibliotek som uppfyller kraven på gemensamt antagna öppna standarder och protokoll bidrar till att öka kunskapens spridning och tillgänglighet globalt.

Genomförandet av manifestet

IFLA uppmanar nationella myndigheter, mellanstatliga organisationer och finansörer att inse den strategiska betydelsen av digitala biblio-

¹ *World Summit on the Information Society*, fas 2 i Tunis 2005: "Agenda för informationssamhället", punkt 93.

tek och aktivt stödja utvecklingen av dem. Med bidrag till storskaliga digitaliseringsprogram görs kulturella och vetenskapliga informationsresurser mer allmänt tillgängliga, och man påskyndar de nationella och internationella initiativen till långsiktigt hållbara digitala bibliotek.

Det krävs särskild lagstiftning och ekonomiskt stöd från nationella och lokala myndigheter för att överbrygga den digitala klyftan och säkerställa varaktig tillgång. Varje långsiktig strategi ska ha som mål att överbrygga den digitala klyftan och stärka utvecklingen av utbildning, läs- och skrivkunighet och kultur och mest av allt säkerställa tillgång till information.

För att kunna överbrygga den digitala klyftan krävs dessutom åtgärder från berörda myndigheter att integrera informationskompetens i läroplanerna samt att öka medvetenheten om att mycket av den värdefulla informationen från gångna tider inte finns i digital form.

IFLA uppmanar bibliotek att samarbeta med andra kultur- och vetenskapsinstitutioner, för att ta fram väl sammansatta och varierade digitala resurser som stöder utbildning och forskning, turism och de kreativa näringarna.

Samråd med rättsinnehavare och andra intressenter är nödvändigt. De som utformar och implementerar digitala bibliotek ska göra detta i fullt samförstånd med de befolkningsgrupper vars materiella och immateriella kulturarv man avser att digitalisera, för att försäkra sig om att deras rättigheter och önskemål respekteras. Genomförandet av det digitala biblioteket måste också säkra tillgänglighet på lika villkor till innehållet genom att ta hänsyn till *särskilda behov* hos personer med funktionsnedsättningar.

Institutioner ska vara medvetna om att aktiv planering av digitala bibliotek, oavsett nivå (nationell, regional och lokal) bör innefatta följande punkter:

- utbildad personal
- ändamålsenliga och rätt utrustade lokaler
- integrerad planering för bibliotek och arkiv
- finansiering
- fastställda mål

Nationella e-strategier, enligt rekommendationerna från Världstoppmötet om informationssamhället², kan utgöra en solid grund för planerandet av digitala bibliotek.

Detta manifest godkändes av IFLA:s styrelse i december 2010 och godkändes av Unesco på dess 36:e generalkonferens.

² Se: *World Summit on the Information Society*, i Genève 2003: Handlingsplan, Handlingslinje C1, punkt 8; i Tunis 2005, "Agenda för informationssamhället", punkt 90

IFLA:s manifest om biblioteksstatistik

Bakgrund

Initiativtagare till det här dokumentet är IFLA:s dåvarande ordförande Claudia Lux vid sektionens konferens i Montréal i augusti 2008. Syftet är att ha ett officiellt dokument om betydelsen av biblioteksstatistik, eftersom sådan statistik klagör bibliotekens värde för användarna och samhället. Statistiska data är nödvändiga för den interna biblioteksverksamheten, men fyller fler funktioner än så. Biblioteksstatistik som presenteras för beslutsfattare, finansiärer eller allmänheten påverkar den strategiska planeringen, och det kan bidra till att skapa och upprätthålla förtroendet för biblioteken.

Manifest om biblioteksstatistik

”Bibliotek och informationstjänster fyller en funktion i samhället genom att bevara minnen, befördra utvecklingen, ge förutsättningar för utbildning och forskning samt främja internationellt samförstånd och samhällets välbefinnande.”

(Alex Byrne, 2005)

Biblioteksstatistik: insamlade data kan göra skillnad

Kvantitativa och kvalitativa data om bibliotekets tjänster, användning och användare är av stor betydelse för att visa och bekräfta bibliotekens unika värde.

Eftersom informationsvärdet i sådan statistik beror av att den är heläckande och aktuell, krävs att samtliga av landets bibliotek deltar i datainsamlingen.

Biblioteksstatistik behövs för en effektiv drift av biblioteken, men den är i ännu högre grad viktig för att informera om bibliotekstjänsternas värde i dialog med olika typer av intressenter, såsom beslutsfattare och finansiärer, bibliotekschefer och personal, befintliga och potentiella användare, media och allmänheten. I de fall statistiken riktar sig till beslutsfattare, chefer och finansiärer utgör den ett nödvändigt underlag för beslut om servicenivåer och framtida strategisk planering.

Biblioteksstatistiken kan ge många exempel på lyckade resultat där bibliotek har gett och garanterat tillgång till relevant information för alla befolkningsgrupper.

Vad biblioteksstatistik visar

Genom att mäta insatserna i biblioteksverksamheten (resurser som byggnader och utrustning, personal och samlingar) visar biblioteksstatistiken politikernas och myndigheters engagemang i bibliotekstjänster.

Genom att mäta resultaten (användningen av traditionella samlingar, digitalt tillgängliggjort material och digitala tjänster) kan biblioteken visa att deras tjänster är adekvata för respektive målgrupp. När statistiken över insatser och resultat sedan jämförs kan man klargöra om biblioteken organiserar sin verksamhet på ett kostnadseffektivt sätt.

Data om användningen och mottagandet av bibliotekstjänster kan också visa bibliotekens inverkan på befolkningen. En sådan inverkan (vad gäller läs- och skrivkunnskap, förmåga att söka information, utbildningsframgång eller social samhörighet) blir ännu tydligare när kvalitativa data från användarundersökningar läggs till det statistiska materialet.

I en föränderlig informationsvärld har biblioteken tagit på sig nya ansvarsområden. Det behövs ny statistikinsamling för att genomföra och kommunicera dessa nya uppgifter.

Biblioteksstatistikens kvalitet

Korrekta, tillförlitliga och jämförbara data är avgörande för biblioteksstatistikens värde och användbarhet. Kvaliteten på nationell biblioteksstatistik - och slutligen den internationella statistik som bygger på denna - är beroende av att varje enskilt bibliotek levererar korrekta uppgifter i rätt tid, och att uppgifterna omsorgsfullt kontrolleras för att upptäcka eventuella fel och missförstånd. Om man ska kunna jämföra resultaten mellan regioner eller länder måste samma definitioner och metoder användas överallt.

Alla bibliotek har inte samma huvudman. De flesta av dem står till förfogande för specifika institutioner (universitet, privata företag) eller målgrupper, medan det kan vara andra huvudmän som ansvarar för bibliotekens uppdrag, drift eller regelverk inom en domän. Därför kan olika institutioner och organisationer med skilda målsättningar se det som sin uppgift att samla in data om de bibliotek som de ansvarar för.

Insamlingen av biblioteksdata startar alltid hos det enskilda biblioteket, men målet bör vara en sammanställning av uppgifterna på regional och nationell nivå. För detta syfte bör biblioteken samarbeta och bilda regionala och nationella nätverk för biblioteksstatistik, så att ett nationellt bibliotekssystem kan fungera effektivt.

Frågeformulärsmallen

Det är viktigt att alla som gör datainsamlingen använder sig av ett enhetligt frågeformulär med standardiserade data och metoder, inte minst med tanke på skillnaderna mellan biblioteken när det gäller ansvar för biblioteksstatistiken.

Därför har en frågeformulärsmall utformats för folk- och universitetsbibliotek i ett samarbetsprojekt mellan IFLA, Unesco och ISO (den internationella standardiseringskommissionen). Frågeformuläret består av 23 frågor, är baserat på ISO-standarden för biblioteksstatistik och innefattar både traditionella och digitala bibliotekstjänster. Försök som gjorts i Latinamerika och Västindien har visat att frågemallen fungerar för att samla in biblioteksstatistik lämpad för jämförelser.

Biblioteksstatistiken framtagen med mallen visar bibliotekens insatser och resultat och belyser bibliotekets roll som informationsförmedlare, som mötes- och kommunikationscentrum, och en plats för lärande och forskning. Om man sätter frågeformulärets resultat i relation till socio-demografiska data insamlade av Unesco och andra internationella organ, exempelvis om nivåer på läs- och skrivkunnighet, utbildning och Internettillgången i ett land, kan ytterligare information utvinnas.

Finansiering, lagstiftning och nätverk

Regeringar och andra relevanta beslutsorgan uppmanas att upprätta och finansiera en central sammanställning av den nationella biblioteksstatistiken med utgångspunkt från frågeformulärmallen, samt att de ger sitt stöd till lokala och regionala organs datainsamling.

Världssamfundet bör stödja bibliotek och informationstjänster i arbetet med att samla in och jämföra enhetlig, tillförlitlig statistik om bibliotekens resurser och tjänster, och därmed också framhålla och stödja bibliotekens betydelse för läs- och skrivkunnighet och informationskompetens, utbildning och kultur.

IFLA och Unesco är beredda att stödja utvecklingen av system för nationell biblioteksstatistik för att se till att bibliotek sköts på ett effektivt sätt och att bibliotekens bidrag till kunskapsamhället uppmärksammas.

För att få fram tillförlitliga data bör undervisningsmoduler i biblioteksstatistik utvecklas i internationellt samarbete. Slutmålet måste vara dels att få enskilda bibliotek att använda statistik för att förbättra verksamheten, dels att sammanställa och samordna biblioteksdata på nationell och slutligen internationell nivå för att kunna tydliggöra bibliotekens bidrag till lärande och läs- och skrivkunnighet och till social, kulturell och ekonomisk utveckling.

Genomförande av manifestet

Beslutsfattare på alla nivåer och biblioteksväsendet världen över uppmanas härmed att sprida detta manifest och genomföra de principer och åtgärder som uttrycks i det.

Godkänt av IFLA:s styrelse den 9 april 2010

IFLA:s etiska regler för bibliotekarier och andra informationsspecialister

Inledning

De här reglerna för etik och professionellt uppförande ska ses som ett förslag på riktlinjer som kan tjäna som etisk vägledning för bibliotekarier och informationsspecialister, och som ett underlag för biblioteks-föreningar när de upprättar eller omarbetar sina egna regler.

Etiska regler fyller en rad funktioner, som att:

- stimulera till reflektion över principerna för bibliotekariers och informationsspecialisters metoder och problemhantering
- öka medvetenheten om den professionella rollen
- öka öppenheten både för användare och samhället i stort

De här reglerna är inte avsedda att ersätta befintliga regelverk eller ändra yrkesorganisationernas åliggande att utveckla sina egna regler baserat på undersökningar, samråd och gemensam utarbetning. De etiska reglerna är därför inte menade att vara bindande eller att antas i sin helhet.

De här etiska reglerna bygger på övertygelsen att:

- biblioteksverksamhet i grunden är etiskt förankrad, med ett värdegrundat förhållningssätt till professionellt informationsarbete
- behovet att dela idéer och information har blivit allt större med samhällets ökande komplexitet under de senaste århundradena och att detta utgör grundtanken med bibliotek och biblioteksverksamhet
- den roll som informationsinstitutioner och informationsspecialister – såsom bibliotek och bibliotekarier – har i dagens samhälle är att verka för en optimal insamling och sammanställning av information samt att göra den tillgänglig

- informationstjänster i det sociala, kulturella och ekonomiska välbefinnandets intresse utgör kärnan i biblioteksverksamheten och att bibliotekarier därför har ett socialt ansvar

Dessutom innebär denna tro på det mänskliga behovet av informations- och idéutbyte ett erkännande av allas rätt till information. Idén om mänskliga rättigheter, i synnerhet som den formuleras i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948), innebär att vi alla måste erkänna och ta hänsyn till andra människor och respektera deras rättigheter. Framför allt artikel 19 i förklaringen beskriver alla människors rätt till åsiktsfrihet, yttrandefrihet samt att söka, ta emot och sprida information.

Artikel 19 anger uttryckligen rätten att "söka, ta emot och sprida information och idéer med hjälp av alla uttrycksmedel och oberoende av gränser", vilket ger en tydlig grund för bibliotek och utövandet av modern och progressiv biblioteksverksamhet. IFLA har i åtskilliga uttalanden, manifest, policyer och tekniska dokument utvecklat grundtankarna bakom informationsarbete. Utgångspunkten i detta arbete är själva idén om rätten till information och dess betydelse för yrket och för samhället i stort. Tonvikten på rätten till information kräver i sin tur att bibliotekarier och andra informationsspecialister utifrån dessa principer kritiskt granskar relevant lagstiftning och att de är beredda att vara rådgivande och, i förekommande fall, förespråka förbättringar av såväl innehåll som tillämpning av lagarna.

Paragraferna i de etiska reglerna utgår från de grundprinciper som beskrivs i den här inledningen och är förslag på en uppförandekod för yrkesutövare. IFLA inser att även om grundprinciperna bör utgöra kärnan i ett regelverk av det här slaget måste de specifika reglerna naturligtvis variera beroende på det samhälle, den situation eller organisation de tillämpas i. Att upprätta regler och policyer är en viktig uppgift för en yrkesorganisation, precis som etiska ställningstaganden är en nödvändighet för alla yrkesutövare. IFLA rekommenderar IFLA:s etiska regler till alla sina medlemsföreningar och medlemsinstitutioner samt till en-

skilda bibliotekarier och andra informationsspecialister att användas i det här syftet.

IFLA åtar sig att revidera de här reglerna när så behövs.

1. Tillgång till information

Huvuduppgiften för bibliotekarier och andra informationsspecialister är att ge alla människor tillgång till information för sin personliga utveckling, utbildning, kulturella berikning, avkoppling, ekonomiska verksamhet och välinformerade delaktighet i och stärkande av demokratin.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister motsätter sig undanhållande och begränsning av tillgången till information och idéer, i synnerhet genom censur, antingen det praktiseras av stater, myndigheter eller religiösa eller ideella organisationer.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister som ger service åt allmänheten bör på alla sätt sträva efter att erbjuda tillgång till sina samlingar och tjänster utan kostnad för användaren. Om medlems- eller administrationsavgifter inte går att undvika bör de hållas så låga som möjligt, och praktiska lösningar hittas så att socialt missgynnade personer inte utestängs.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister marknadsför och offentliggör sina samlingar och tjänster så att användare och potentiella användare är medvetna om deras existens och tillgänglighet.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister använder de mest effektiva sätten att göra materialet tillgängligt för alla. I det syftet ser de till att bibliotekens webbplatser och andra informationskanaler följer internationell standard för tillgänglighet samt att det inte finns hinder för åtkomsten till dem.

2. Ansvar gentemot enskilda personer och samhället

I sin strävan att främja delaktighet och motverka diskriminering ser bibliotekarier och andra informationsspecialister till att ingen förvägras rätten att få tillgång till information samt att skälig service ges till alla oavsett ålder, medborgarskap, politisk övertygelse, fysisk eller mental förmåga, könsidentitet, kulturell bakgrund, utbildning, inkomst, immigrations- och asylsökningstatus, civilstånd, härkomst, etnisk tillhörighet, religion eller sexuell läggning.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister respekterar landets språkliga minoriteter och deras rätt att få tillgång till information på det egna språket.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister organiserar och presenterar innehåll på ett sätt så att en användare på egen hand kan hitta den information hen behöver. Bibliotekarier och andra informationsspecialister hjälper och bistår användare i deras informationssökning.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister erbjuder tjänster som ökar läskunnigheten. De främjar förmågan att inhämta information, som att identifiera, hitta, utvärdera, sortera samt framställa, använda och kommunicera information. Och de verkar för en etiskt riktig användning av information och bidrar därmed till att motverka plagiering och andra former av felaktig informationsanvändning.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister respekterar skyddet av minderåriga utan att detta inverkar på vuxnas rätt till information.

3. Integritet, sekretess och insyn

Bibliotekarier och andra informationsspecialister respekterar den personliga integriteten och skyddet av de personuppgifter som av nödvändighet måste utväxlas mellan individer och institutioner.

Relationen mellan biblioteket och användaren kännetecknas av konfidentialitet och bibliotekarier och andra informationsspecialister vidtar

lämpliga åtgärder för att se till att uppgifter inte får spridning utanför den ursprungliga transaktionen.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister verkar för och bidrar till öppenhet så att det som sker hos myndigheter, offentliga institutioner och privata företag är öppet för granskning av allmänheten. De är också medvetna om att det ligger i allmänhetens intresse att tjänstefel, korruption och brott kan avslöjas genom vad som i sig utgör brott mot tystnadsplikten, av uppgiftslämnare, så kallade "visslare".

4. Fri tillgänglighet och immaterialrätt

Bibliotekarier och andra informationsspecialister ser till att bibliotekets användare har bästa möjliga tillgång till information och idéer i alla tänkbara medier och format. Det innefattar stöd för principerna om fri tillgänglighet - open access -, öppen källkod och öppna licenser.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister strävar efter att ge användarna skälig, snabb, ändamålsenlig och effektiv tillgång till information.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister har en yrkesmässig skyldighet att verka för att biblioteken ges undantag från och begränsningar av upphovsrättsskyddet.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister samarbetar med författare, förläggare och andra som skapar upphovsrättsskyddade verk. Bibliotekarier och andra informationsspecialister är medvetna om författares och andra upphovsmäns immateriella rätt och verkar för att deras rättigheter respekteras.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister förhandlar för sina användares räkning fram de mest fördelaktiga villkoren för tillgång till verk, och eftersträvar att tillgången inte i onödan förhindras eller försvåras av upphovsrättslagstiftningens tillämpning samt att licenser inte åsidosätter de undantag för bibliotek som omfattas av den nationella

lagstiftningen. Bibliotekarier och andra informationsspecialister verkar för att regeringar reglerar immaterialrätten så att den har en skälig balans mellan respekten för upphovsmännens och de enskildas intressen och de institutioner, som exempelvis bibliotek, som står till deras förfogande.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister verkar också för att skyddstiden för upphovsrätten begränsas och att information som blivit offentlig egendom förblir offentlig och öppen för alla.

5. Objektivitet, personlig integritet och yrkeskompetens

Bibliotekarier och andra informationsspecialister förhåller sig strikt objektiva och opartiska vad gäller förvärv, tillgång och service. Objektivitet leder till bäst balanserat bestånd och tillgång till information.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister definierar och offentliggör sin policy beträffande urval, organisering, bevarande, anskaffning och spridning av information.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister håller isär sina personliga åsikter och sina professionella arbetsuppgifter. De företräder inte privata intressen eller personliga åsikter på bekostnad av sin objektivitet.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister har yttrandefrihet på sin arbetsplats förutsatt att det inte inkräktar på principen om objektivitet gentemot användarna.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister motverkar korruption som direkt påverkar biblioteksverksamheten, exempelvis vid anskaffning och leverans av biblioteksmaterial, tillsättning av biblioteksbefattningar och hantering av bibliotekets avtal och ekonomi.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister strävar efter högsta möjliga kvalitet i yrkesutövningen genom att upprätthålla och vidare-

utveckla sina kunskaper och sin kompetens. De strävar efter att erbjuda bästa möjliga service och därmed stärka yrkets goda anseende.

6. Relationen mellan kollegor och anställda/arbetsgivare

Bibliotekarier och andra informationsspecialister behandlar varandra med ärlighet och respekt.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister motverkar i alla aspekter av anställningen diskriminering med hänvisning till ålder, medborgarskap, politisk övertygelse, fysisk eller mental förmåga, kön, civilstånd, härkomst, etnisk tillhörighet, religion eller sexuell läggning.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister verkar för lika lön och samma förmåner för män och kvinnor på jämförbara befattningar.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister delar med sig av sina yrkeserfarenheter till kollegor och hjälper och vägleder nyanställda att komma in i arbetsgemenskapen och utveckla sin kompetens. De bidrar till verksamheten inom sin yrkesorganisation och deltar i forskning och publikationer om yrkesrelaterade frågor.

Bibliotekarier och andra informationsspecialister eftersträvar att uppnå ett gott anseende och hög status baserat på sin professionalism och sitt etiska uppförande. De konkurrerar inte med sina kollegor genom att tillgripa ohederliga metoder.

Ytterligare studier

The Ethics of Librarianship. An International Survey. Red. av Robert W. Vaagan med en inledning av Alex Byrne. München: Saur 2002 VI, 344 s.

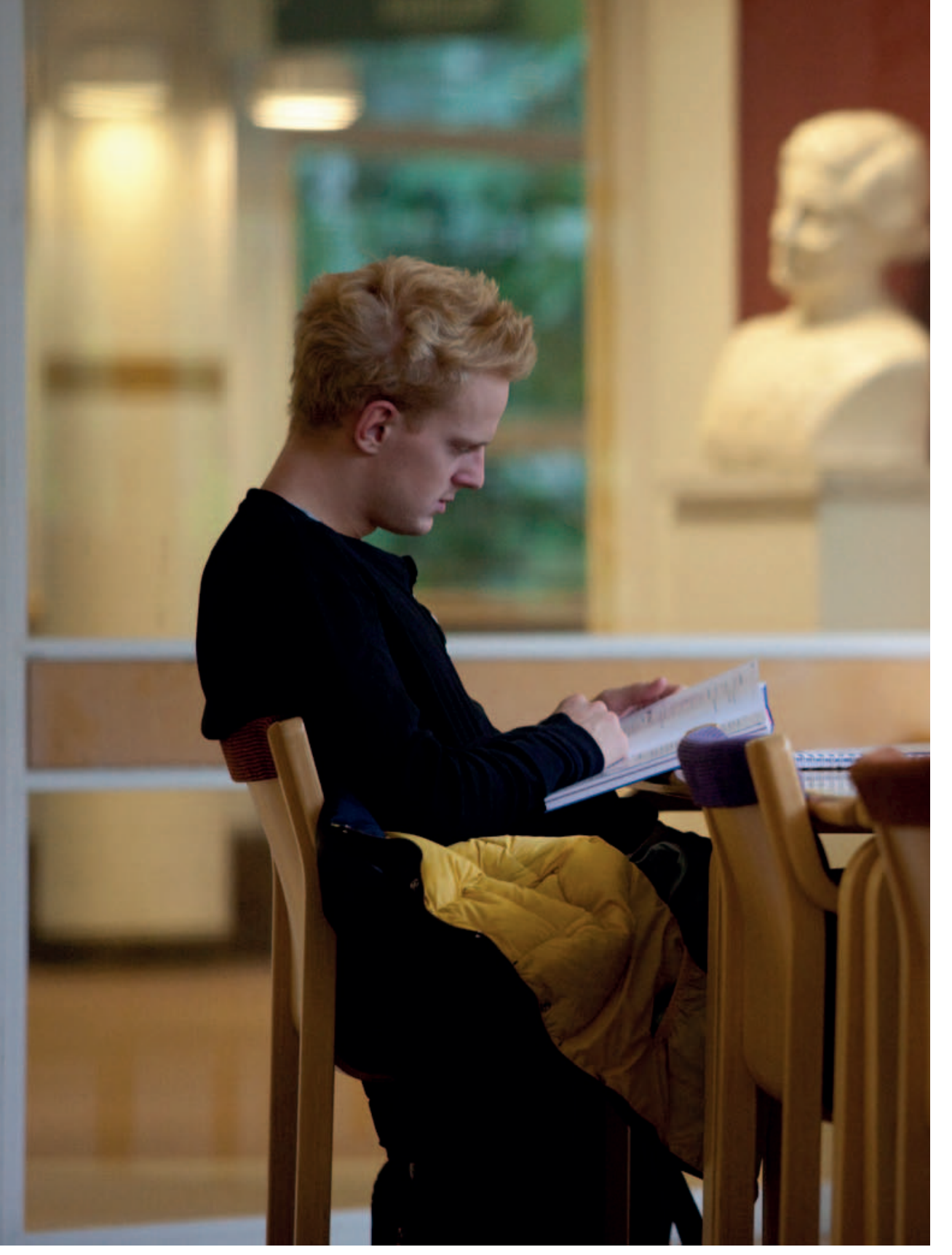
Gebolys, Zdzislaw, Jacek Tomaszczyk: Library Codes of Ethics Worldwide. Antologi. Berlin: Simon 2012. 267 s.

Professional Codes of Ethics for Librarians. IFLA-Committee on Freedom of Access to Information and Free Expression (FAIFE). <http://www.ifla.org/en/faife/professional-codes-of-ethics-for-librarians> (19.03.2012)

Sturges, Paul: Doing the Right Thing. Professional ethics for information workers in Britain. In: *New Library World*. 104, 2003, n. 1186, s. 94-102. <http://www.fims.uwo.ca/people/faculty/frohmann/LIS774/Documents/Sturges%20on%20codes.pdf> (19.03.2012).

Sammanställt av Loida Garcia-Febo, Anne Hustad, Hermann Rösch, Paul Sturges och Amelie Vallotton (FAIFE:s arbetsgrupp)

Godkänt av IFLA:s styrelse, augusti 2012

IFLA:s förklaring om bibliotek och intellektuell frihet

IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions) stöder, försvarar och verkar för den intellektuella friheten såsom den definieras i Förenta Nationernas förklaring om de mänskliga rättigheterna.

IFLA förklarar att alla människor har en grundläggande rätt att ta del av uttryck för kunskap, kreativitet och intellektuell verksamhet och till att framföra sina åsikter offentligt.

IFLA anser att rätten till kunskap och yttrandefriheten är två aspekter av samma princip. Rätten till kunskap är en förutsättning för tanke- och samvetsfrihet; tanke- och yttrandefrihet är nödvändiga förutsättningar för fri tillgång till information.

IFLA hävdar att värnandet av den intellektuella friheten är ett centralt ansvar inom all biblioteks- och informationsverksamhet.

IFLA uppmanar därför bibliotek och biblioteksanställda att följa principerna om den intellektuella friheten, den obehindrade tillgången till information och yttrandefriheten samt att erkänna biblioteksanvändarens rätt till integritet.

IFLA anmodar sina medlemmar att verka för att dessa principer antas och förverkligas. Och därmed fastslår IFLA att:

- Bibliotek tillhandahåller tillgång till information, idéer och uttryck för skapande fantasi. De tjänar som ingång till kunskap, tankar och kultur.
- Bibliotek tillhandahåller oumbärligt stöd för livslångt lärande, självständigt beslutsfattande och kulturell utveckling både för individer och grupper.

- Bibliotek bidrar till vidmakthållandet och utvecklingen av den intellektuella friheten och hjälper till att trygga grundläggande demokratiska värden och allmänna mänskliga rättigheter.
- Bibliotek har ett ansvar för att både garantera och underlätta tillgången till kunskap och intellektuellt utbyte. Bibliotek ska för detta ändamål anskaffa, bevara och göra tillgängligt ett så rikt utbud av material som möjligt för att avspegla samhällets bredd och särintressen.
- Bibliotek ska säkerställa att urvalet av och tillgången till material och tjänster styrs av yrkesmässiga överväganden och inte av politiska, moraliska och religiösa åsikter.
- Bibliotek ska anskaffa, organisera och förmedla information fritt och motsätta sig varje form för censur.
- Bibliotek ska ställa material, hjälpmedel och tjänster till förfogande för alla användare på lika villkor. Det får inte förekomma någon form av diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, tro, kön, ålder eller av annan orsak.
- Biblioteksanvändare ska ha rätt till personlig integritet och anonymitet. Bibliotekarier och övrig bibliotekspersonal får inte för tredje part avslöja användares identitet eller det material som de använder.
- Bibliotek finansierade med allmänna medel och till vilka allmänheten äger tillträde ska upprätthålla principerna om den intellektuella friheten.
- Bibliotekarier och andra anställda i sådana bibliotek har en plikt att upprätthålla dessa principer.
- Bibliotekarier och annan professionell bibliotekspersonal ska uppfylla sina förpliktelser både gentemot arbetsgivare och biblioteksanvändare. I händelse av konflikt mellan dessa förpliktelser har ansvaret mot användaren företräde.

Översatt från engelska av Jan Ristarp/IFLA/FAIFE Office

Denna förklaring är utarbetad av IFLA/FAIFE och antagen av IFLA:s styrelse den 25 mars 1999 i Haag, Nederländerna.

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

unesco.se

Svenska Unescorådet
Swedish National
Commission for UNESCO

Svenska Unescorådet • Utbildningsdepartementet • 103 33 Stockholm
Tel: +46 8 405 10 00 • E-post: infounesco@regeringskansliet.se
www.unesco.se

Svensk
biblioteksforening

World Trade Center • Box 70380 • 107 24 Stockholm
Tel: 08-545 132 30 • E-post: info@biblioteksforeningen.org
www.biblioteksforeningen.org